

Mladí umělci se zabývají připomínkou romského holokaustu

Studentská Soutěž Emílie Machákové a Karla Holomka věnovaná připomínce romského holokaustu se konala v minulém roce v Ateliéru figurálního sochařství a medaile/školy Vojtěcha Míčí na Akademii výtvarných umění (AVU) a na Katedře skladby Hudební a taneční fakulty Akademie múzických umění (HAMU) v Praze. Byla vyhlášena v rámci projektu Lačno ďives! (romsky Dobrý den!) a nazvána po dvou osobnostech spjatých s aktivitami Muzea romské kultury v Brně, které bylo dalším partnerem soutěže. Vzniklo tak několik modelů památníků či soch připomínajících utrpení Romů a Sintů během druhé světové války a skladba věnovaná Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě a památce obětí romského holokaustu vůbec.

Ve výtvarné kategorii soutěže zvítězil návrh památníku studenta AVU Benedikta Valenty s názvem *Lehátko pro panenku*. Autor se soutěže zúčastnil z následujících důvodů: *Jedním z nich je síla sdělení. Popírání takového aktu je tragické. Připomíná mi to lživost dnešních politiků a všeobecnou nepravdivost ve společnosti. Zneužití moci. Dalším z důvodů je sama možnost soutěže. Sochařských soutěží je pramálo. A proto, když jde o důležité téma, je potřeba se zúčastnit.*

Jako druhý se umístil Adam Fejfar se sochou *Zastav se*. Toho soutěž zaujala proto, že její zadání prý umožňovalo absolutní svobodu návrhů. Podle jeho vyjádření šlo vlastně jen o čistou myšlenku ve hmotě, neboť nebyly specifikovány ani zadány žádné rozměry, místo určení ani rozpočet. Nebyly potřeba architektonické zákresy, šlo jen o čistou, sochařsky pojatou myšlenku k závažnému a těžkému tématu.

Na třetím místě skončil Martin Fischer se sochou *Zed*. I jeho oslovilo závažné téma: *Vzal jsem to jako vítanou nabídku. Zdá se mi, že všichni zde pořád hledáme téma, a tady se takové nabízí – naléhavé, současné i bezčasné, významné. Velmi respektuji Muzeum*

Účastníci soutěže, studenti AVU, zleva Benedikt Valenta, Adam Fejfar, Petr Šťastný a Jan Trubač
Foto: Martin Kabát

romské kultury v Brně a jeho snahu otvírat téma romského holokaustu, kde ho jiní úplně nepochopitelně shazují, rád jsem tedy výzvu přijal. Strípky z romské kultury, co jsem tu a tam zahlédl, mě navíc vždy fascinovaly a bylo úžasné se do toho trochu ponořit.

Své dílo, které je v současné době umístěno v zahradě AVU, popisuje následovně: *Na začátku jsem chtěl odmontovat železné bodáky, co bývají občas v ulicích, aby si bezdomovci neseďali a nelehalí v turistických oblastech na parapety. Napadlo mě, že by mohly být na vrcholu zdi, kusu zdi z koncentračního tábora. [...] Na své soše jsem najednou přistihl i vulgárnější motivy – navazuje ta zvláště posbíraná železná konstrukce na dnešní stereotyp o Romech a železe? Proč je to tak chaoticky naflákané, je to tak pro mě přirozené, nebo je to nějaká zkratka romské národy? I tyto významy mají své místo. Já doufám, že to, že se mi jejich slepované přibytky líbí, mě zachraňuje od sklouznutí vedle, je to přece i oslava jejich krásných výtvorů. [...] Na soše však přes hromady navěšeného nepořádku zůstává hod-*

ně prázdná, něco tam musí každému chybět. Připomíná mi to teď bezradné reakce veřejnosti i politiků, když jsou konfrontováni s otázkou romského holokaustu i romské současnosti.

Porota ocenila rovněž příspěvky do soutěže dalších tří účastníků a udělila jim čestná uznání. Kateřina Komm shrnuje inspiraci pro svůj model s názvem *Drom* (romsky cesta) takto: *Minulý rok jsem pracovala na soše, která vznikla z potřeby vyjádřit fascinaci tvarem, konkrétně starověkého vozu, na který jsem narazila v Sečuánu. Po této zkušenosti jsem začala pozorněji vnímat i jiné tvary a typy vozů. Pro mě je vůz spojen s romskou kulturou více než s kteroukoli jinou. Na vrchu vozu stojí dětská figura reprezentující budoucnost, kterou se nacisté snažili zničit.*

Další čestné uznání poroty získal Jan Trubač za své dílo s názvem *Stonožka*. K němu uvádí: *Když jsem na této soše pracoval, došlo mi, že by to mohla být i řada těl (figur) za sebou ve zjednodušené formě, což podle mě vystihuje pospolitost romského národa, že jsou vnímáni jako jeden celek.*

Porota soutěže: zleva Juraj Filas, Viola Jakschová (koordinátorka projektu), Milada Othová, Vojtěch Míča, Jana Horváthová a Ivan Kurz

Foto: Radek Radúz Dětinský

Nechtěl jsem dělat žádný dramatický návrh, spíš jsem chtěl vytvořit pomník, který by vystihoval toto téma ve zjednodušené formě.

Petr Šťastný obdržel čestné uznání poroty za příspěvek s názvem *Cesta*. Popisuje ho slovy: *Těžký ocelový segment se sbíhajícími se hrotem směrem k postavám a rozšiřujícími se svojí plochou směrem vzhůru značí jejich jedinou naději mířící k nebesům, do jiného světa.*

Všichni účastníci soutěže se tématem intenzivně zabývali a setkali se s potomky pamětníků romského holokaustu. Vítěze vyhlásila odborná porota složená ze zástupců obou výše uvedených vysokých škol. Zasedli v ní akademická sochařka doc. Milada Othová (AVU), akademický sochař doc. Vojtěch Míča (AVU), prof. Ivan Kurz (HAMU) a prof. Juraj Filas (HAMU). Čestné předsednictví přijala ředitelka Muzea romské kultury v Praze PhDr. Jana Horváthová.

Její slavnostní vyhlášení a první prezentace veřejnosti se konaly u příležitosti výročí konce druhé světové války v květnu 2019 v Goethe-Institutu v Praze. Soutěž podpořil a ocenění vítězům předal PhDr. Tomáš Kafka, současný velvyslanec České republiky ve Spolkové republice Německo. Z příspěvků Muzeum romské kultury uspořádalo výstavu, která je pro veřejnost přístupná v Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě. Zaznívá zde i nahrávka skladby op. 42 1396 pro altový saxofon, malý buben a činel. Složil ji student Katedry skladby HAMU Pavel Nesit a říká o ní: *Skladba připomíná události, které se staly v koncentračním táboře u Hodonína u Kunštátu v letech 1942-1944. Nucené práce při stavbě silnice, epidemie tyfu,*

nelidské podmínky, počet vězňů, narození dětí v táboře; vše zmíněné se stalo zdrojem mého kompozičního materiálu...

Soutěž se konala v rámci projektu *Lačno řives!* při obecně prospěšné společnosti *Živá paměť* v rámci nadačního programu německé spolkové nadace *Připomínka*, odpovědnost a budoucnost ve prospěch romských přeživších nacistické perzekuce ve

střední a východní Evropě. Od ledna 2018 do prosince 2019 byla dále formou úhrad léků a zdravotních pomůcek podpořena více než stovka romských přeživších nacismu v České republice ve složité životní situaci a metodou orální historie byly podrobně zmapovány příběhy tří romských žen, pamětnic druhé světové války. Projekt nadále pokračuje.

Viola Jakschová

Foto: Martin Kabát

Benedikt Valenta: *Lehátko pro panenku*

Pevná materie zachycuje okamžik naplnění vzduchového polštářku, ze kterého se dere na povrch krystalická hmota plná pokriveností a nejasností, jádro věci, a tím ukazuje svůj úkryt pod obalem.

Realizace: Socha by měla být sekaná do dioritu nebo jiného tmavého kamene. Měřítka se odvíjí od velikosti kamene, nejdelší rozměr by byl 1-2 metry.

Adam Fejfar: *Zastav se*

Odosobněná figura. Klidnou modelaci ruší patrná destrukce, způsobená časem či okolím. Pokud jako lidé dovolíme, aby byl tento symbol zničen časem, nebo dokonce námi, bude výsledkem přímý odkaz, který se mi ztotožňuje s holokaustem, tábory a vším, kde bylo lidmi zapomenuto na lidi...

Realizace: Socha bude vysoká cca 2,5 metru a vznikne z betonu.

Foto: Martin Kabát

Foto: Radek Radúz Dětinský

Martin Fischer: *Zed'*

Železná konstrukce, sesvařovaná z osamělých kusů cizích konstrukcí na školní zahradě – plot koncentračního tábora – „vyloučená lokalita“. Na konstrukci visí variace na cihly spolu s dalšími vystrčenými prvky – strážní věž, oblečení, oblouk, slunce. Jde o fragmenty nahromaděné během celého roku, leitmotivy ze skicáků. Sem tam pár barevných střípků, jinak černobílost. Člověk tu není, jako kdyby už odešel, a ve snaze přes plot uprchnout z něj na něm nechal něco svého uvíznout...

Realizace: Velikost odpovídá modelu, tj. cca 2 x 2 m. Konstrukce by měla být odlita kompaktně do bronzu, drobnější části by na ni byly navěšeny.

Jan Trubač: *Stonožka*

Můj návrh vypadá jako obří stonožka, která se zvedá ze země. Stonožka představuje těla spojená v jeden celek. Mají symbolizovat společné utrpení, ale také pospolitost romského národa.

Realizace: Památník by měl stát na zemi bez podstavce, v nejnižším místě má být průchozí pro lidskou postavu. Materiálem by měl být umělý kámen v bílé či světle šedé barvě.

Foto: Martin Kabát

Kateřina Komm: *Drom*

Model existuje ve dvou variantách - jedna s dětskou figurou stojící a druhá s figurou ležící uvnitř vozíku. Druhá varianta, inspirovaná egyptskými sarkofágy, by byla trochu komornější, dimenzovaná tak, aby bylo možné přes okraj vozu nahlédnout dovnitř.

Realizace by měla mít půdorys cca 3 x 2 m a byla by z kamene nebo betonu.

Petr Šťastný: *Cesta*

Figury jsou romské děti na cestě, netušící, že míří k otvoru symbolizujícímu osvětivské brány. Koleje představují transport. Figury jsou hrubě namodelované a značí nekonkrétnost osob a drsnou skutečnost jejich situace.

Realizace: Památník by měl mít rozměry 4 x 5 m. Dětské figury jsou v mírně nadživotní velikosti. Podstavec a figury jsou z betonu, ostatní segmenty z oceli. Má obsahovat ocelovou tabulku s textem.

Foto: Kateřina Komm

Foto: Martin Kabát